

İCRA VE İFLÂS KANUNUNUN BAZI MADDELERİNİ DEĞİŞTİREN KANUN

Ord. Prof. Mustafa Reşid Belgesay

4 Eylül 1932 tarihinde meriyete giren İcra ve İflâs Kanununun ihtiyaçları daha ziyade tatmin etmesini mümkün kılmak için Adliye Vekâleti tarafından İsviçreli Hans Leemana kaleme aldırılan rapor ve bazı Profesör, Hâkim ve Avukatların mütalâası alındıktan sonra, teşkil edilen hususî bir komisyona tetkik ettirilerek bir tadilât projesi hazırlandı. Büyük Millet Meclisi bu projeyi, Adliye Encümeninin yaptığı tadilâtle kabul etti.

Leemanın projesini Mecmuamızın 1939 yılı 5 inci cildi s. 34 ve takip edenler, 1940 yılı cilt VI sayı I, s. 36 ve takip edenlerde analiz ederek mütalâamızı yürüttük. 6. inci ciltte çıkan makalemizde ve 43-143 maddeler altında Hükümet tarafından hazırlanmış olan lâyihadan da bahse imkân ve fırsat bulduk.

3. 7. 1940 tarihli kanun İcra ve İflâs Kanununu 73 maddesinde az veya çok ehemmiyeti haiz tadilât yapmaktadır.

Makalemizde İcra ve İflâs Kanununda yapılmış olan başlıca tadilâta işaret ederek kısa mülâhazalar yürütmekle iktifa ediyoruz. Faydalı oldukça zikri geçen makalemize atıf yapacağız (1).

Ticari senetlere karşı itirazların tetkiki

Madde: 4, 18

İcra ve İflâs Kanunu âdi senede karşı itirazların tetkikine icra tetkik merciini salâhiyetli kılmış iken ticari senetlere karşı itiraz-

(1) Makalemizin metninde geçecek olan Makale sözü, zikri geçen makaleleri ifade eder.

ların tetkikini, ticaret mahkemelerinin salâhiyeti içinde addetmişti. Takibe esas tutulan senedin mahiyetine göre itiraz merciinin değişmesi mantıksızdı. Yeni kanun ticarî senede müsteniden yapılan takibe karşı itirazların da, tetkik mercii tarafından hallini mümkün kılmak için 4 üncü maddenin ve 18 inci maddenin metninde tashihat yapmıştır.

Merci kararlarının temyizi

Madde: 4

Tetkik merciinin bütün kararları Temyiz Mahkemesinin müra-kabesine tâbi olacak mıdır? Bu lüzuma İcra ve İflâs Kanunu şer-himizde işaret etmiştik. Makalemiz s. 39 D. fıkrası, yıl 1939. Lee-man da bu noktada tadilât lüzumuna işaret etmedi. Hükûmet pro-jesinde temyiz sebeplerinin tevsii ile iktifa edilmiş, temyizi kabil olan bütün kararları 4 üncü maddeye ilâve edilen fıkrada saymış idi. Adliye Encümeni mezkûr maddeye edilmiş olan ilâveyi tayye-derek temyizi kabil olan kararları 363 üncü maddede topladı. Kanu-nun bütün merci kararlarını kabili temyiz addetmesi bir çok hak-sızlıkların önünü alabilir, ve İcra Kanununun tatbik ve tefsirinde ittiradı temin ederdi.

Temyiz Mahkemesi takdirî meselelere de müdahale edebilecek midir? Kanun bu meseleyi gene halletmemiştir.

İcra dairelerinin teftişi

Madde: 13

İcra Kanunu icra dairelerinin teftişi işini müddeiumumilere ve icra reislerine bırakmış, adliye müfettişlerinin bu husustaki salâ-hiyetlerini mevzuubahsetmemiş idi. Yeni kanun icra dairelerinin «tayin olunacak adliye müfettişleri» vasıtasile teftiş edilmesini açık-ça kabul etmiştir. Bu tadilât icabı, bütün adliye müfettişlerinin ic-ra dairelerini teftiş salâhiyeti kalmamıştır. Vekil bu hususta salâ-hiyetli müfettişleri tayin eder. Noktai nazarımız için makalemiz s. 40 E. fıkrası, yıl 1939.

İcra takibatında adli müzaheret

Madde: 15

İcra takibatı yapan kimselerin icabında adli müzaherete nail olabilecekleri şüphesizdir. Fakat, bu müzaherete mahkeme tara-

findan karar verilmek lâzım idi. Yeni kanun 15 inci maddeye ilâve ettiği bir fıkra ile tetkik mercilerine müzaheret kararını ittihaz salâhiyetini vermiştir.

Kanun, bu diğer bazı hükümlerile merciin salâhiyetini çok genişletmektedir. Merciiin salâhiyetinin genişletilmesi tabii olarak, vaz'iyet ettiği işleri sür'atle halledememesini mucip olur ve basit olan işlerin hallini geciktirir. Müzahereti adliye temini basit bir iş olarak kabul edilirse pek çok suiistimallere yol açar, fakir olduğu iddiasında bulunanların mesuliyet korkusu olmadan Devlet yardımı ile lüzumsuz yere hasımlarını iz'aç edecek, bazan da haksız muameleler yapmalarını mümkün kılar. Binaenaleyh, müzaheret kararı verilebilmek için hem müsted'inin takibat yapmak için malî vaziyeti gayrı müsait ve hem de iddiasında haklı ve müracaat edebileceği vasıtanın kendine ciddi bir menfaat temin edeceği melhuz olmalıdır. Bu noktaların mahkemede tetkiki daha fazla garanti arzeder.

Şikâyet müddeti

Madde: 16

Yeni kanun 16 ıncı maddesinde şikâyet müddetini yedi güne çıkarılmıştır.

İcra tebliğleri

Madde: 21

Yeni kanun 21 inci maddeye ilâve ettiği bir fıkrada icra tebliğlerinin «alâkadarların muvafakatile ve makbuz mukabilinde doğrudan doğruya tevdi suretile de» yapılmasını kabul etmektedir.

İlâmların cebri icrası - Müddetler

Madde: 24, 25, 26, 31

Menkul mallara veya çocuk teslimine, gayri menkullere dair ilâmların cebren icra edilmeden evvel mahkûmünaleyhe verilmesi iktiza eden on beş günlük müddeti yeni kanun yedi güne indirmiştir. (m. 24, 25, 26, 31).

İcranın tehiri

Madde: 33

İlâma müstenit takiplerde borçlunun itirazı halinde bu itiraz ancak kanunun 33 üncü maddesinin tayin ettiği sebepler varsa icrayı durdurur.

İcra Kanunu itirazın ref'i hakkında verilen kararları kabili temyiz addetmiş idi. Fakat temyizın icrayı tehir edip etmediğini tasrih etmediğinden bu karar üzerine alacaklının talebi ile haciz yapılmakta, fakat satış yapılamamakta idi.

Yeni kanun, fikrimizce pek yerinde olmıyarak, itirazı reddedilen borçluya ancak tayin ettiği şekilde teminat vermek şartile temyiz hakkını vermektedir. Bu hüküm suiistimali önlemek için kabul edilmiştir. İcra Kanununa aykırı bir şekilde verilmiş ret kararının temyiz kabiliyetini kabul etmemek doğru görünmez. Zaten teminat vermiyen borçlu aleyhine alacaklı takibatına devam ederek haciz yapınca bu haciz de kâfi bir teminat teşkil ederek ona temyiz hakkını verecektir. Ancak, temyiz bir müddete tâbidir. Alacaklının borçlusunun temyiz hakkını düşünmek maksadile hacizi temyiz müddetinin sonuna talik edeceği tâbidir. Bu hüküm alacaklıların suiistimaline meydan verebilir. Doğrusu, borçlunun merci kararını temyizi her halde kabul edilmek ve fakat teminat verilmedikçe alacaklıya takibatına devam için salâhiyet vermektir.

Esbabı mucibe mazbatasında beyan edildiği veçhile, temyiz etmek istiyen borçluya teminat göstermesi için bir mühlet verilecektir. Kanuna göre teminat merci tarafından kabul edilmek lâzım geleceğinden mühletinde, teminatın gösterilmesi için, onun tarafından tayin edilmesi iktiza eder. Fakat merci tarafından tetkikat yapılması, ehli vukuftan mütalâa alınması, bazan işin Temyiz Mahkemesi tarafından neticelendirilmesi için lâzım olandan daha fazla bir zaman alacaktır. Binaenaleyh, bu tadilâtı ihtiyaçların tatmin edici değil, bilâkis tazyik edici buluyoruz.

Temyiz edilen hükümlerin icrası

Madde: 36

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa göre, menkul mallar veya alacak hakkında verilmiş olan ilâmlara karşı temyiz yoluna müracaat edilmesi Temyiz Mahkemesince tehiri icra hakkında karar verilmedikçe icrayı durdurmaz. Temyiz Mahkemesi teminat verilmek veya mahkûmünaleyhin malları haczedilmiş bulunmak şartile tehiri icraya karar verebilir. İcra Kanunu, borçlunun talebile, icrayı tehir ettirmek üzere, Temyiz Mahkemesine müracaatını mümkün kılmak için icra memuru tarafından münasip bir müddetle icranın tehir edilebilmesini kabul etmiş idi. (m. 36). Bu müddetin, kifayetsizliği tezahür ettiği takdirde, memur vermiş olduğu

müddeti uzatabilecek midir? Yeni kanun 36 ıncı maddeye ilâve ettiği bir fıkra ile verilmiş olan müddetin «zaruret halinde uzatılabilceğini kabul etmiştir. Zaruret ne vakit tahakkuk edecek? Bu bir meseledir. Memurun ahval ve şeraite göre müddetin çok kısa olduğunu ve yahut hastalık gibi bir sebeple borçlunun müddetten istifade edilemediğini nazara alabileceği şüphesiz olmakla beraber, Temyiz Mahkemesinin mutat faaliyeti itibarile müddetin kifayetsizliği anlaşılması halinde de, memurun müddeti uzatabileceği kabul olunmalıdır. Ancak müddetin bir defadan fazla uzatılması caiz adolunmamalıdır.

Salâhiyet hakları ve temyiz

Yeni kanun kaide olarak temyizi kabil olan merci kararlarını, 363 üncü maddede topladığından yalnız salâhiyetsizliğe mütedair olan merci kararlarının temyiz edileceğine dair olan 50 inci maddede mevcut bir fıkrayı tayyetmiştir. Salâhiyetsizliğe dair kararlar 363 üncü maddenin 2 numaralı fıkrasile kabili temyiz addedilmiştir.

Ödeme emri ve itiraz

Madde: 60

Yeni kanun ödeme emrinin müddetini on günden yedi güne indirmiştir. Ödeme emrine yazılacak kanuni hükümler arasında itiraz etmeyen ve borcunu ödemiye borçlunun yedi gün içinde mal beyanında bulunması mecburi olduğu kaydi maddede kalmıştır. Halbuki mal beyanı hakkında kanunun kabul ettiği yeni hükümler icabı bu fikranın kaldırılması zarureti vardı. (İlerde mal beyanı fıkrasına müracaat).

Yeni kanun 60 ıncı maddeye ilâve ettiği fıkrada ödeme emrinin iki nüsha olarak tanzim edilip bir nüshasının alacaklıya verilmesi esasını kabul etmektedir.

Ord. Prof. Mustafa Reşid Belgesay